

НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Анотація. Проаналізовано законодавчі та нормативні акти, які регламентують діяльність залізничного транспорту.

Аннотація. Проанализированы законодательные и нормативные акты, которые регламентируют деятельность железнодорожного транспорта.

Annotation. Legislative and normative acts which regulate activity of railway transport are analysed.

Постановка проблеми. Існування транспортної системи як складного об'єкта державно-управлінського впливу, її особливе значення для розвитку економіки будь-якої держави визначає необхідність проведення глибоких наукових досліджень з метою вироблення підходів щодо підвищення ефективності функціонування транспортної системи, результативності здійснення управління нею уповноваженими органами, їх посадовими особами. Відсутність погодженої роботи транспортних відомств - одна з основних причин зниження конкурентоспроможності ринку транспортних послуг в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження з реформування залізничного транспорту, планування та управління взаємодією різних транспортних галузей висвітлені у наукових роботах таких вчених та спеціалістів як: Ю.С. Бараш, М.В. Дорошенко, Д.В. Зеркалова, Ю.Ф. Кулаєва, М.В. Макаренко, В.І. Пасічника, Л.О. Позднякової, Г.М. Кірпи, Т.А. Мукмінової, Д.О. Шамрай, Т.Г. Яновської та інших. В роботах вчених відзначена необхідність та доцільність координації всіх ланок транспортного комплексу України з метою підвищення ефективності перевізного процесу, розробка та впровадження стратегії структурної реформи залізничного транспорту України.

Постановка завдання. Метою статті є: проаналізувати законодавчі та нормативні акти, які регламентують діяльність залізничного транспорту України.

Виклад основного матеріалу.

Транспорт є однією з найважливіших галузей суспільного виробництва і покликаний задовольняти потреби населення та суспільного виробництва в перевезеннях.

Залізничний транспорт - складова єдиної транспортної системи України. До складу залізничного транспорту входять підприємства

залізничного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів, рухомий склад залізничного транспорту, залізничні шляхи сполучення, а також промислові, будівельні, торгівельні та постачальницькі підприємства, навчальні заклади, технічні школи, дитячі дошкільні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації, підприємства промислового залізничного транспорту та інші підприємства, установи й організації незалежно від форм власності, що забезпечують його діяльність і розвиток [7].

Державне управління в галузі транспорту має забезпечувати: своєчасне, повне та якісне задоволення потреб населення і суспільного виробництва в перевезеннях та потреб оборони України; захист прав громадян під час їх транспортного обслуговування; безпечне функціонування транспорту; додержання необхідних темпів і пропорцій розвитку національної транспортної системи; захист економічних інтересів України та законних інтересів підприємств і організацій транспорту і споживачів транспортних послуг; створення рівних умов для розвитку господарської діяльності підприємств транспорту; обмеження монополізму та розвиток конкуренції; координацію роботи різних видів транспорту; ліцензування окремих видів діяльності в галузі транспорту; охорону навколишнього природного середовища від шкідливого впливу транспорту.

Державне управління діяльністю транспорту здійснюється шляхом проведення та реалізації економічної (податкової, фінансово-кредитної, тарифної, інвестиційної) та соціальної політики, включаючи надання дотацій на пасажирські перевезення [1].

Залізничний транспорт порівняно з іншими галузями є сферою з найбільшою часткою державної власності і високим рівнем адміністрування усіх транспортних відносин.

Відносини залізниць із місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та місцевими представницькими органами базуються на податковій і договірній основах відповідно до чинного законодавства України. До компетенції цих органів належать контроль за роботою залізничного приміського пасажирського транспорту і вокзалів, погодження тарифів у приміських сполученнях, погодження питання щодо пунктів зупинок, закриття залізничних станцій для обслуговування пасажирів, автомобільних переїздів через залізничні колії. На місцеві органи державної виконавчої влади і органи місцевого самоврядування покладається організація виконання робіт з благоустрою привокзальних площ, спорудження та впорядкування під'їздів до залізничних станцій, забезпечення їх телефонним зв'язком та транспортним сполученням із населеними пунктами за місцем розташування станцій, запобігання правопорушенням на залізницях [7].

Місце і роль транспорту у суспільному виробництві визначає необхідність його пріоритетного розвитку, державної підтримки в

задоволенні його потреб у транспортних засобах, матеріально-технічних і паливно-енергетичних ресурсах.

Згідно з Законом України «Про транспорт», розвиток і вдосконалення транспорту здійснюється відповідно до національної програми з урахуванням його пріоритету та на основі досягнень науково-технічного прогресу і забезпечується державою.

Управління транспортом здійснюється відповідними органами державної виконавчої влади. Вищий орган загальної компетенції - Кабінет Міністрів України приймає постанови, на підставі яких забезпечує загальне керівництво усіма видами транспорту.

Центральним органом виконавчої влади у цій галузі є Міністерство транспорту та зв'язку України (Мінтрансзв'язку України), Положення про яке затверджено Указом Президента України від 27 серпня 2004 р. № 1009/2004.

Завдання Мінтрансзв'язку України: здійснення державного управління транспортним комплексом України; реалізація державної політики становлення та розвитку транспортного комплексу України для забезпечення своєчасного, повного та якісного задоволення потреб населення і суспільного виробництва у перевезеннях; забезпечення взаємодії та координації роботи усіх видів транспорту; створення рівних умов для розвитку господарської діяльності підприємств всіх форм власності; забезпечення входження транспортного комплексу України до європейської та світової транспортної системи [3].

Головним органом управління залізничним транспортом загального користування є Державна адміністрація залізничного транспорту України (Укрзалізниця), який, відповідно до чинного законодавства, у своїй роботі є підвідомчим Міністерству транспорту та зв'язку України.

Укрзалізниця здійснює централізоване управління процесом перевезень у внутрішньому і міжнародному сполученні та регулює виробничо-господарську діяльність залізниць у сфері організації цього процесу [5].

У своїй діяльності Укрзалізниця керується Конституцією України, Законами України, рішеннями Верховної Ради України, постановами та наказами Президента України, постановами, рішеннями та наказами Кабінету Міністрів України, а також наказами Міністерства транспорту та зв'язку. Як юридична особа, Укрзалізниця має самостійний баланс, розрахункові рахунки в установах банків, печатку із зображенням Державного герба України і своїм найменуванням.

Основними функціями Укрзалізниці є: організація злагодженої роботи залізниць і підприємств з метою задоволення потреб суспільного виробництва і населення в перевезеннях; забезпечення ефективної експлуатації залізничного рухомого складу, його ремонту та оновлення; розроблення концепцій розвитку залізничного транспорту; вживання заходів для забезпечення безпеки функціонування залізничного транспорту, його інфраструктури та надійності роботи.

Згідно з чинним законодавством Укрзалізниця має наступні права: взаємодіяти з відповідними органами інших держав і укласти з ними договори (угоди) з питань, що належать до її компетенції; утворювати цільовий інвестиційний фонд розвитку залізничного транспорту згідно із законодавством; одержувати в установленому законодавством порядку від центральних та місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, а від Мінстату, залізниць та підприємств залізничного транспорту - безоплатно дані, необхідні для виконання завдань і функцій Укрзалізниці; укласти договори у сфері господарської діяльності [4].

Укрзалізниця в межах своєї компетенції видає накази, обов'язкові для виконання залізницями та підприємствами, які входять до сфери її управління, організує та контролює їх виконання.

На сьогодні в Україні діє шість залізниць, підпорядкованих Укрзалізниці: Донецька, Львівська, Одеська, Південна, Південно-Західна і Придніпровська. Крім вказаних залізниць, цьому відомству підпорядковані також підприємства й організації галузі.

Основними завданнями Укрзалізниці, що визначені Положенням, є: організація злагодженої роботи залізниць і підприємств з метою задоволення потреб суспільного виробництва і населення в перевезеннях; забезпечення ефективної експлуатації залізничного рухомого складу, його ремонту та оновлення; розроблення концепцій розвитку залізничного транспорту; вжиття заходів для забезпечення безпеки функціонування залізничного транспорту, його інфраструктури та надійності його роботи.

Укрзалізниця розробляє плани перевезень і затверджує їх на колегії Міністерства транспорту та зв'язку України, а також здійснює заходи щодо розподілу рухомого складу відповідно до цих планів. Розробляється також і затверджується графік руху поїздів і плани їх формування. Це відомство в складі Мінтрансзв'язку України також проводить розрахунки з окремими залізницями у відповідності до виконання планів перевезень [4].

Регулювання відносин у сфері транспорту здійснюється за допомогою Законів України «Про транспорт», «Про залізничний транспорт», «Про державну спеціальну службу транспорту», Положень про органи транспорту, Статуту залізниць України, який затверджується Кабінетом Міністрів України, та інших законодавчих актів України.

Стосовно залізничного сектору Закон України «Про транспорт»: визначає структуру залізничного транспорту, а також які землі належать до земель залізничного транспорту; визначає підприємства залізничного транспорту; встановлює процедуру відносин між підприємствами транспорту загального користування та органів державної влади і місцевого самоврядування.

Він також охоплює питання відносно ліцензування деяких видів діяльності у сфері транспорту; встановлює права та обов'язки транспортних підприємств, а також їх відповідальність; зазначає, що транспортні тарифи встановлюються згідно із законодавством України.

Закон України «Про залізничний транспорт» від 4.07.1996 № 273/96-ВР визначає основні правові, економічні та організаційні принципи діяльності залізничного транспорту загального користування, його роль в економіці та соціальній сфері України; регулює його відносини з органами виконавчої влади, установами місцевого врядування, іншими видами транспорту, пасажирями, відправниками та одержувачами вантажів, багажу, пошти з урахуванням специфіки функціонування цього виду транспорту як єдиного виробничо-технологічного комплексу; всіма галузями економіки, підприємствами, організаціями, установами і громадянами країни, які користуються послугами залізничного транспорту [2].

Правила технічної експлуатації (ПТЕ) містять в собі головні положення і регламент виконання технічної експлуатаційної роботи на залізницях, основні параметри, розміри, норми утримування найважливіших споруд, пристроїв, рухомого складу та інших технічних засобів залізниць, вимоги, які висуваються до них у процесі експлуатації, а також систему організації руху поїздів, принципи сигналізації та інших взаємозв'язків між працівниками залізниці при виконанні поїзної і маневрової роботи.

Інструкція з сигналізації на залізницях України, яка розроблена Укрзалізницею і затверджена наказом Міністерства транспорту та зв'язку України № 259 від 8.07.1995 р., визначає систему видимих і звукових сигналів для передачі наказів та вказівок щодо руху поїздів і маневрової роботи, а також типи сигнальних приладів, за допомогою яких ці сигнали подаються.

Інструкція з руху поїздів і маневрової роботи на залізницях України, яка розроблена Укрзалізницею і затверджена наказом Міністерства транспорту та зв'язку України №260 від 8.07.1995 р., відповідно до основних положень і вимог [6].

ПТЕ і Інструкції з сигналізації залізниць України конкретизує правила приймання, відправлення та пропуску поїздів за різноманітних засобів сигналізації і зв'язку як за нормальних умов, так і у випадках несправності цих пристроїв; приймання, відправлення і пропуск поїздів під час проведення ремонтно-будівельних робіт на залізничних коліях і спорудах; проведення маневрів на станціях, видачі попереджень на поїзди й інші правила, пов'язані з виконанням указаних операцій.

Статут залізниць України визначає обов'язки, права і відповідальність залізниць, а також підприємств, організацій, установ і громадян, які користуються залізничним транспортом.

Статут залізниць України затверджений та введений в дію постановою Кабінету міністрів України №457 від 6 квітня 1998 року і дія його поширюється на залізниці України, на перевезення на них вантажів, пасажирів, багажу, вантажобагажу і пошти, в тому числі на перевезення вантажів, навантаження і розвантаження яких відбувається на залізничних під'їзних коліях незалежно від форм власності. Статутом регламентується порядок укладення договорів, планування, організація та основні умови

перевезення вантажів, пасажирів, багажу, вантажобагажу і пошти, основні положення експлуатації залізничних під'їзних колій, взаємовідносини з іншими видами транспорту, а також відповідальність залізниці, вантажовідправників, вантажоодержувачів і пасажирів, ведення актово-претензійних справ.

На підставі Статуту залізниць України Міністерство транспорту і зв'язку України затверджує Правила перевезення вантажів, Технічні умови навантаження і кріплення вантажів, Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти, тарифні керівництва, інші нормативні документи.

Правила перевезень вантажів визначають порядок планування перевезень вантажів і обліку виконання плану перевезень, приймання вантажів до перевезення, видачу вантажів, заповнення перевізних документів, розрахунки за перевезення, експлуатацію залізничних під'їзних колій, терміни навантаження, доставки і вивантаження вантажів, умови їх зберігання, переадресування, порядок перевезення різних видів вантажів (хлібних, навалочних, швидкопсувних тощо).

Технічні умови навантаження і кріплення вантажів містять діючі габарити навантаження, методику розрахунків розміщення і кріплення вантажів у вагонах, правила оформлення перевезення вантажів, непередбачених Технічними умовами, способи розміщення і кріплення різних видів вантажів на відкритому рухомому складі [6].

В тарифних керівництвах установлюються правила визначення тарифних відстаней, провізних плат, зборів і штрафів, приводяться тарифні ставки і таблиці для розрахунку плат за перевезення вантажів залізничним транспортом.

Правила перевезень пасажирів, пошти, багажу і вантажобагажу докладно описують правила перевезень пасажирів, пошти, багажу і вантажобагажу в пасажирських поїздах, порядок визначення тарифних відстаней, плат і зборів.

Правила, Технічні умови, чинні на залізницях тарифи, а також зміни і доповнення до них публікуються Укрзалізницею в збірниках правил перевезень і тарифів залізничного транспорту України і вводяться в дію з моменту опублікування.

Крім Статуту, Правил перевезень, Технічних умов і тарифних керівництв, на залізничному транспорті України діють також службові і посадові інструкції, наприклад, Інструкція з перевезень негабаритних і великовагових вантажів, Інструкція прийомоздавальника вантажу, Інструкція з ведення станційної комерційної звітності, Положення про порядок охорони вантажів і об'єктів на залізницях України, Типовий технологічний процес роботи пункту комерційного огляду поїздів, Інструкція з актово-претензійної роботи та інші нормативні документи.

Нормативні документи, що визначають порядок і умови перевезень, користування засобами залізничного транспорту, безпеки руху, охорони праці, громадського порядку, перетину залізничних колій іншими видами

транспорту і комунікаціями, пожежної безпеки, санітарні норми та правила на залізничному транспорті, є обов'язковими для всіх юридичних і фізичних осіб на території України [7].

Роль залізничного транспорту в економіці країни, особливі умови його роботи потребують високої дисципліни, точного виконання залізничниками чинних у галузі правил, наказів, інструкцій та інших нормативних актів, оскільки їх порушення створює загрозу безпеці руху поїздів і маневрової роботи, може призвести до тяжких наслідків для життя та здоров'я громадян, небереження вантажів, завдати шкоди навколишньому природному середовищу.

Систематичний контроль щодо дотримання законодавства на транспорті здійснюють Мінтранс України, відповідні органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень.

Висновки.

В умовах, що сформувалися, зростає необхідність цілеспрямованого державного регулювання функціонування вітчизняного транспорту з розробкою конкретних програм відновлення працездатності і конкурентоспроможності кожного виду транспорту окремо, з урахуванням їх технологічних та технічних особливостей і ролі в народному господарстві, а також діяльності галузей, що забезпечують розвиток транспорту: машинобудування, приладобудування, дорожнього будівництва, металургії тощо.

Досвід реформування галузі свідчить про те, що на залізничному транспорті з'явилася необхідність у ліквідації протиріч, що виникають останнім часом на залізничному комплексі, між структурним підрозділом, залізницею і галуззю в цілому тому, що кожний рівень найчастіше має свої цілі, відмінні від цілей вищестоящого управлінського рівня.

Подальше вдосконалення управління галуззю має ґрунтуватися на відповідній законодавчій базі. Законодавчими та іншими нормативно-правовими актами має бути забезпечено наступне: поділ державних і господарських функцій у питаннях управління транспортом; регламентація умов взаємодії державних і недержавних транспортних підприємств; створення умов для рівноправної конкуренції господарських суб'єктів, незалежно від форм власності; впровадження єдиних умов ціноутворення на транспортну продукцію за видами робіт і послуг; визнання важливої соціальної ролі і права колективів транспортних підприємств на самостійну підприємницьку діяльність (насамперед, у сфері підсобно-допоміжних робіт); прийняття єдиних форм і методів соціального захисту залізничників з урахуванням особливостей їхньої роботи на підприємствах різних форм власності.

Використані джерела інформації:

1. Закон України «Про транспорт». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 51, ст.446.
2. Закон України «Про залізничний транспорт». Відомості Верховної Ради України, 1996 р.
3. Указ Президента України «Про Положення про Міністерство транспорту та зв'язку України» від 05.01.2005.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну адміністрацію залізничного транспорту України» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 262 (262-96-п) від 29.02.96.
5. Кулаєв Ю.Ф. Економіка залізничного транспорту: Навчальний посібник. – Ніжин ТОВ «Видавництво «Аспект - Поліграф», 2006. – 232 с.
6. Шамрай Д.О., Яновська Т.Г., Дорошенко М.В, Зеркалов Д.В. Управління залізничним транспортом. У чотирьох книгах. Книга перша: організаційно-правова основа. Інфраструктура. Навчальний посібник./За ред. Д.В. Зеркалова. – К.: Основа, 2004. – 352 с.
7. Шульженко Ф.П., Гайдунін О.О., Кундрік Р.С. Транспортне право. Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 244 с.

Рецензент: Безус А.М., к.т.н., доцент.

УДК 354

Денисенко О.М.,

аспірант

Академії муніципального управління

МЕГАРЕГУЛЯТОР ФІНАНСОВИХ РИНКІВ: ЧИ ГОТОВА УКРАЇНА ДО ЙОГО СТВОРЕННЯ?

Анотація. У статті розглянуті основні причини створення мегарегуляторів на ринках фінансових послуг країн світу, а також можливість створення такого органу в українських реаліях, аналізуються тенденції розвитку галузі державного регулювання в країнах світу та сучасний стан розвитку фінансового середовища України.

Аннотация. В статье рассмотрены основные причины создания мегарегуляторов на рынках финансовых услуг стран мира, а также возможность создания такого органа в украинских реалиях, анализируются тенденции развития сферы государственного регулирования стран мира и современное состояние финансовой сферы Украины.

Annotation. The article deals with the basic reasons of creation of the mega-regulatory institutions for the financial markets in various countries, as well as the possibility of its establishing in Ukraine nowadays. It analyses the trends in government regulative processes in foreign countries and the current state of the Ukrainian financial environment.

Постановка проблеми. Регулювання ринків фінансових послуг є вкрай актуальною проблемою, зважаючи на роль, що відіграють фінансові інституції в економіці країни. Цілями державного регулювання є забезпечення фінансової безпеки країни, зменшення ризиків у діяльності